

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Érkezési-tér, a hídkaputól kiment balra a 2. sz. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi nyolcra 3 ft. 6.
Hirdetési ár: 6 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előzetes a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezesítetik.
A „nyitár” cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez címzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Könyvtár, STEIN J. könyvkereskedése.

Miért kell nekünk felelős pénzügy-ministerium.

III.

Ha az elősorolt nemzetgazdasági, mivelődési s törvényességi indokok nem lennének magokban már elégségesek annak minden kétsége felül igazolására, miszerint egy historiai emlékeiben legalább hatalmas és még mindig nagy királyság, mely századokot számlál fenállása óta s annyi életével bír, a nagygyálát kelleivel s mindennemű fejlődési képességgel oly gazdagon van ellátva, miként ezek segélyével jelen állásánál méltóbb helyet képes kivívni magának az európai népcsalád concertjében, miszerint, mondjuk, e királyság jogosan követelheti, hogy saját bevételei s kiadásai felett szabadon rendelkezessék s ebbeli eljárásában csak az ország érdekei s a benne élő nemzet kívánalmait által korlátoztassék s minden külső befolyástól megóvassék: ott vannak a politikai okok, melyek a népek közéletében mostanság épp oly súlylyal bírnak, mint az imént említett érvek s tekintetek; sőt a mennyiben azok ez utóbbiak által tömörülnek csont- és hússá vagy foszlanak füst- és párává, ha lehetséges tán még nyomatókosabbak.

A haladó korszak, ez óriás hatalom, finom, könnyű, ruganyos mint a lég, mely befér mindenüvé, magát mindenki által akarva nem akarva beszívja, mert benne van az élet, kivéve a tespedés, halál és rothadás; a mely semmi, de semmi anyagi nyomásnak nem enged, s a kezét, mely lenyomását mégis megkísérti, csak nagyobb erővel taszítja vissza s százszorozott hatalommal és sebességgel hat és halad megkezdett pályáján; e nagyszerű tényező szerfelett megváltoztatta az ó- és keresztény középkorban uralkodott fogalmakat, s a dolgok és személyek fölül forgalomban levő eszméket megszürtte, megtisztította.

A kiskorúságból férfini érettségre vergődött, s az előítéletek tömkelegéből, gondolkodni kezdettek, s okoskodásuk eredményeit hasznosítani iparkodtak. Ekkép ha lassan, de mégis gyérült korunk s mind átlátszóbbá lett a sűrű fátyol, mely az emberek elméjét századokig borította. A tisztuló tért nagy férfiak, a századok apostolai, mely belátásu bölcseségek, magaslatosult lelki népbárok foglalták el, s az anyagot, mit ezek előteremtettek, gyakorlati képességgel bíró államférfiak vették át s érelték hasznos tette, élő valósággá.

Innen van, hogy a dolgok és eszmék legrejtettebb redőibe behatni tudó emberi ész korunkban már nem hisz vakon, feltétlenül, hanem mindent bonczkés alá vesz, megbírá, megmér, meglátol: a biblia tanait, a törvényhozás és közigazgatás elméleteit s azok alkalmazását, a kormányzati eljárást, röviden: a köz- és magánélet minden mozzanatát.

De hogy a közügyek iránt ekként keletkezett örvendés és üdvös érdeklődés kellő kielégítésre találjon, hogy ennek kielégítése: a közvélemény ítéletében igazságos, megróvásában méltányos lehessen, nyilvánosságot, világosságot kér a kor szava, hadd láthasson és hallhasson; igen, lehető legnagyobb nyilvánosságot az egyház, a törvényalkotás, a kormányzás, az igazságszolgáltatás, főleg a pénzügykezelés s az állami és társulati működés körében, szóval mindenben, mi a közvélemény ítélszéké elé tartozik; nyilvánosságot, mely mindenki jogának legjobb öre, s egyszersmind legrejtettebb bírája tetteinknek.

A kormány hatóság oly neme tehát, melynek cselekvési körét, hatalma határait nem ismerjük, melynek működését mely titok fedi, ez időszerűt nem képes kielégíteni a nemzet szükségait, óhaját. Ott, hol a kormány a nép szeméi elől elzárkózik s voszont a nép sem nyilváníthatja kívánságait, nem tárhatja fel bajait s ekkép a közös ügy homályban tartatik: tetterső, eredménydús, főleg pedig a korigényekkel párhuzamosan haladó cselekvőség a lehetőségek sorába tartozik. S vajon mi jól várhatni ez uton. Ha napjainkban a legkisebb magántársulattól megkérjük, hogy pár száz részvényest illető ügyködéséről számot adjon; mi jogon burkolózkodhatnék egy nagy ország kormánya az

igazolási mentesség köpenyébe oly ügyek vezetésére nézve, melyek milliókat érdekelnek; miként milliók jó vagy rossz sorsa függ.

Igen, azzal tisztában van ma minden józan politikus, hogy nyilvánosság a közügyek első kelleke, élető levegője. Állítsatok a kormányzat elére győnye, tudatlan, részrehajló, megvesztegethető, érénytelen egyéneket, de eszközöljétek, hogy mindent, de mindent csak a nép szeméi előtt, a nemzet láttára cselekedhessenek, s az ország és törvénye nem fog vesztélyben forogni soha; rakjatók meg ellenben a hatalom polczát a legértelmesebb, legerélyesebb lángelméjű tehetségekkel, s engedjétek, hogy titokban senkitől sem látva, senki által nem számoltatva működhesse, s meglátandjátok mivé lett a polgárok boldogsága.

Tehát még egyszer nyilvánosság mindenben. Ugyde a nyilvánosság természetes következménye a felelősség; felelősség nélkül mit sem ér a nyilvánosság. E két factor kölcsönös összeműködése nélkül az alkotmány, szabadság és önkormányzat szók mind meg annyi puszta hangok, üres elmélet, mely csak ama kettős biztosíték védpajza alatt válhatik gyakorlati valósággá. Ellenkező esetben oly állapot jut érvényre, melyről Voltair-ral, ki az egykori német, de magát romainak és szentnek nevezgetett birodalomról azt kérdezte volt „ugyan miben szent, és miben római?” mi is azt kérdezhették: „miben szabad, és miben alkotmányos?”

Alig mondhatná ma már valaki XIV. Lajossal, hogy „az állam én vagyok”, s épp úgy hiába esküdne bármely minister Tullissal, hogy „ő a köztársaságot fentartotta, a törvényt tisztelte”, mert teljes hitelre csak akkor számíthat, ha megszűnik a csatlanság leple alá rejtődni.

Az egész mivel világa elfogadta a szabadszolgálat elvét; nincs ki elkerülhetlen szükségességet el ne ismerné, alkalmazását ne sürgetné. Állítják ugyan némelyek, hogy a felelősség gyakorlatilag ki nem vihető, s miként nem lenne szerintök példa rá, hogy valamely minister elítéltetett volna. Ezért hát mondjátok ki előre, hogy ezután sem fog számadásra vonatni senki, s így bünyösnek sem találhatatván, soha senki sem fog megbüntetni és megszárítatottat az alkotmányt örök időkre, s a nemzetnek kimeríthetetlen boldogságot készítettetek elő.

Vannak dolgok, melyek főereje abban fekszik, hogy inkább erkölcsileg, mint phisikailag hatnak, s a melyek kellő alkalmazására mennyiben az eddigi tapasztalás elégséges nem volna, majd bővebben megtanít a gyakorlat csak hagyjatok vele élnünk.

Ez okon mi a ministeri felelősséget anélkül szükségesebbnek tartjuk minél inkább igénybe vétetik a nép ereje s áldozat-készsége. Sőt tovább menünk. Nemcsak a kormányférfiaknak kell felelősnek lenni, hanem felelős, még pedig a legnagyobb mértékben felelős maga a nemzet is a hazai alkotmány fentartását illetőleg.

A törvényhozás és élet eltörölték a magán birtokra nézve az ösiséget, de nem azon morális kötelezettséget, mely az osztrák törvénykönyv által egyoldalul megmásított hazai törvényeink kivül az emberiség elvülhetlen törvényeiből folyólag utódainknak tartozunk még az apáinktól örökölt magán birtokra nézve is. Mennyivel inkább vagyunk csupán csak haszonvevői hitbizományosai hazánk alkotmányának s nemzeti létünknek, azon jelennek, mely hasznos vagy káros hozzájárulásunk által lesz az utókor boldog vagy boldogtalan jövődjé.

Még csak parányi türelme, jövő utolsó cikkemben bővebben igazolandom a mondotakat.

Sándor József.

Tisztelgések.

Szombaton délután hat és hét óra közt Kolozsvár érdemes polgármestere Wendler Frigyes ur vezérlete alatt a választási bizottmány, a városi értelmiség több képviselőjének kíséretében, ünneplően jelent meg a város választott képviselőivel, hogy mandatumokat kézükbe letegye. Előbb is gróf Mikó Imre ő exeljánál tette tiszteletét, a mikor is polgármester ur szabatos csinos szónoklatban

előadta megjelensük célját; kiemelte a város örömét s büszkeségét választottjában, s átnyújtá az igazolási okmányokat. A mire ő exelja, mint a város választott követe, a következő beszédet tartá a küldöttséghez:

Ámbár — ismerve egy képviselőnek a mostani kétes viszonyokból kifolyó nehez és súlyos felelősséggel egybekötött állását — nem óhajtottam, nem kerestem, mely hálaczzal veszem e nemes városnak képviselőjévé választatásom által nyilvanított bizalmát. A legnagyobb megtiszteltetés ez rám nézve, melyben részesülhetek. Drága kincs ez, melyet tisztelt választóim e város lakói ezereinek szíve biztos védhelyéről kivéve, egy magam győnye kezé közé, s szent őrzeménnyépen szívembe tettem át. Értékes ajándék egybekötve komoly ügyekkel; szép feladat, súlyos felelősséggel; diszes pálya, veretlen utakkal, sikamlós ösvényekkel, polgártársaink parancsoló közvéleményének sima tengerárja, hajótörő sziklaival. És én mégis elfogadom, mert polgártársaim úgy akarják. ...

Mit mondjak önöknek ez ünnepies pillanatban, alig tudom elhatározni. Nagy szavakat, szóvirágokat? Éreim s természetem megkötik nyelvemet. Határozott ígéretek? Elmem s életpaszalásaim ellene mondanak. Ha aggodalmat fejezek ki: méltán megütköznek önök; ha azt mondom, hogy a törvények iránt valami különös reményekkel vagyok eltelve: önlelkem szemrehányását nem kerülöm ki. Ugyan mi bizonyos, mi biztos most, az idők, a viszonyok és eshetőségeknek e nagy bizonytalanságában?

Kettő van azonban, a mire ezennel kötelező szavamat adom. Egyik, hogy e művelt, szabad-elvű és szabadság szeretetűnek oly sokszor s annyi áldozatot hozott város tisztelt választóinak bizalmát szentségnek tekintem, s egész figyelmemet, minden erőmet arra fordítom, hogy a közös hon törvényhozó tanácsában, nevében adandó szavazatom s erkölcsi befolyásom által azon irány gyamolittassék, s jussón érvényre, mely a közös hon törvényesen létező alkotmányának egész teljességében való viszállatása s örökidegi fennmaradása tekintetében teljes biztosítékot nyújt.

Ez lesz általános vezérelvem lépéseimben. Másik, a mit ígerek, az: hogy az egyetemes törvényt mint a közös hon nemzeti erejének, alkotmányos szabadságának, s általában szöb jövőjének alapfeltételét, ránk erdélyiekre nézve pedig egyedüli létfeltételét, lelkem teljes rokonszenvével, hatalmamban álló minden törvényes eszközökkel, nem hajolva meg semmi tekintet és tekintély előtt, és készen oly áldozatokra, melyeket a közös hazai alkotmány megvéd, és a nemzet választottjainak többégi akarata szükségesnek lát, gyakorlatilag életbe léptetni igyekezem. Ez szilárd elhatározásom, Erdély azon főkérdésére nézve, mely ha jól dől el, minden nyerve, ha rosszul, minden veszve van.

Ezzel ő exelja felkérve a küldöttséget, hogy a választók irányában őszinte köszönetét tolmácsolják, a küldöttség a másik képviselő mlt Nagy Elek urhoz sietett.

A polgármester ur hasonlóan szabatos szónoklatban szólítá fel a képviselő urat, hogy habár gyengélkedő egészsége töle lényeges áldozatot követel, fogadjá el mandatumát, melyet e nemes város közbizalma folytán nyujtanak át neki, mire a képviselő ur következőleg válaszolt:

Szülővárosom tisztelt választóinak igénytelen személyembe helyezett nagy becsű bizalmát hálással köszönöm. Bárha nem titkolhatom el abbéli aggodalmamat, hogy a jelenleg reám ruházott diszes, de általam nem keresett megbízatás terhe válaím erejét feljúlmutja, de hazafi és polgári kötelességemnek érezvén erőmnek igénybe vett parányiságát is a haza közjára előmozdítására felajánlani, e nemes város képviselését, melyre felhívtam, elvállalom.

A mi a hongtyúlesen leendő magam-tartását illeti, én oda provincialis elfoglaltságot nem viendek, de igen békülékenységet, melyet azonban hazánk alkotmányos és törvényes önállásának s függetlenségének feláldozása árán érvényesíteni nem kívánok s e tekintetben azon alapelveket, melyek a nemskára határozattá emelkedendő képviselőházi választási javaslatban foglalvák, irányadóknak tekintem.

Óhajtom, hogy hazánkban az alkotmányos és törvényes törvényhozó hatalom teljes viszsza szervezése, melynek beféjezését Felséges urunk szerencsés megkoronázatása képezzendi, minél előbb léteülhessen, s így a reánk csoportosult teendő hal-maza a megoldás és elintézés egyedül illetékes útját valahára fellelhesse. Óhajtom, hogy azon keretbe, melyet az 1848-ik évi magyarországi VII. és Er-

délyi I-ső törvényekkel állapítottak meg, Erdélynek Magyarországgal egyesülése kérdésének részletezése minél előbb megnyugtatóan beillesztessék. Óhajtom, hogy a nemzetiségek méltányos igényei a jogegyenlőség alapján kielégíthessék. Óhajtom, hogy az egyesült haza közös hongtyúlesé mellett az egyesült haza ügyeinek vezérletét a törvénytől erre hivatott kormány, mely egyedül a felelős magyar miniszterium lehet, minél előbb kezébe vegye és a törvényhatóságok alkotmányos működése helyreállítatván, a municipalis élet egészséges vérkeringése minél előbb megint folyamatba indulhasson.

Vajha ez alapokon hazánk politikai égen minél előbb feltűnjék a törvényesség, a béke és egyetértés ama szírványja, mely biztosító jelét képezze annak, hogy alkotmányos szabadságunkat, politikai életünket s polgári belnyugalmunkat többé az önkényesség üdvözlje el nem borítandja! Fogadják tisztelt polgártársaim újból is bizalmukért legforróbb hálám kifejezését.

Tegnapelőtt este kilenc és tíz óra közt ropant népség lepte el a középüzt, hol a város képviselői laknak. Pongrácz zenéje megharsant a nagy-piaczon, s ötszáz fátyla hosszú sora közt nyomult az ezerekre menő népség; a város minden osztályából gr. Mikó ő exelja laka felé. Tömérdek nemzeti zászló lobogott a menet közt, mely a fátylavivők által képezett nagy félkör közt festői csoportokban lön felállítva gr. Mikó ő exelja szállása előtt. A szünni alig akaró éjlenzés után a zenebanda eljátszá a nemzeti „Hymnust”, mire gr. Mikó Imre háza kapujánál megjelenvén, Ocsvai Ferencz a következő szónoklattal üdvözlő ő exelját:

Nagymitgu gróf ur!

Nem tisztelegni jöttünk e szónak divatos értelmében; nem is a hála adóját leróni nmlgod iránt: akkora tartozása ez városunknak, nemzetünknek, hazánkunk, mely alatt e kis gyülekezet s érzelmei igénytelen tolmácsának vállal összerokadnának. Eljöttünk örömlünk, eljöttünk büszkeségünket nyilvanítani saját cselekvényünk, e város tegnapi napon bevégzett követválasztása felett. Eljöttünk egy ünnepélyes nyilatkozatra, megbízók részéről a megbízottokhoz, mely a feladat óhajtot vagy rettegott, de mindenesetre megnyugtató eredménynek egyik biztosítéka.

Kegyelmes uram! Ha igaz, hogy az idők meg-szülik hozzájuk méltó férfiakat, szintoly dönthet-len történelmi és lélektani igazság az, hogy egész népek, mint azok egyes csoportulatai nagy és válságos időkben ösztönszerűleg megtalálják a helyzet embereit.

S ha annyiszor el volt mondva, miképp soha nagyobb feladat és súlyosabb felelősség hazánk törvényhozása előtt nem állott, mint a jelenben: azt hiszem, hogy azok a legújabb jelenségek, melyek Európa, sőt az egész polgárosult világ társadalmi és államéletének nem vitatom természetes e vagy mes-terkelt, de elvitázhatalanul lázas állapotára mutatnak, e feladat, e felelősség súlyát csak őreghitték.

És mi, Kolozsvár város választó polgárai büszkék vagyunk reá, hogy a midőn választásunk eredményétl excellentiád személyében felkerestük és megtaláltuk a hazafiaságot, a melynek magossága mellé kicsoda állhatna közti-lünk, hogy láthatlanná ne törpüljön; hanem felkerestük és megtaláltuk kebleink legőb-bi óhajta tárgyának, alkotmányunk viszehelyezésé-nek és bölcs irányu kiépítésének próbált jellemű és tett-erős bajnokát:

felkerestük és megtaláltuk hazánk egy szel-lemi mint anyagi jóléte felvirágoztatásának s az egymással viszátkodó érdekek kibékítése által mind-nyájunk közérdeke előmozdításának megfelelő hiva-tásu férfiat: megtaláltuk egyszersmind a bölcs mér-séklet emberét, a ki míg a törvényesség szent örök-ségéből egy talpalatnyit fel nem ad, szintoly elszá-nat, és rendületlenül áll ellent a válságos idők jól nem számított terjeszkedési ingerből született csab-jainak és rohamának is.

E büszkeségünk egyszersmind meggyőződésünk és hittünk is. Ugyanazért nem kérjük mi excellentiádtól poli-tikai elvének divatos módokban való előadását.

Kérdhetők-e mi, hogy szereti-e hazáját, sze-reti-e annak e kis pontocskáját, városunkat, kérd-hetők-e attól, a ki hogy mennyit tett hazájáért, senki sem tanuskodhatik hálásabban és illetékeseb-ben, mint éppen Kolozsvár városa?

Kérdhetők, hogy ragaszkodik-e hazánk tör-vényehez, alkotmányához az, a ki szeméink láttára vonult a hatalom és tekintély diszes magaslatáról család magányába azért, hogy a törvény szent-sége általa illetetlen maradjon?

Kérdhetők, hogy barátja-e a jogegyenlőségnek, a különböző érdekek testvéries kibékítésének, a legközelebbi és városi ipari és kereskedelmi felvirágztatásának az, a ki köztűnt el, a ki örömeinkben és bajainkban osztozik velünk, a ki midőn javait és munkásságát szenteli a közjóra, nem kérdi: zsidó-e vagy samaritanus a kivel jót teszen.

Nem kérdjük. Ha valahol, itt van nagy és magaslatos jelentősége ama közhelynek: Exclád élete program!

Vegye azért exclád e hittűnt, e büszkeségűnt utasításul szép de nehéz pályájára. S valamikor Sz. István koronája s az annak viselésére hivatott legelő magyar ember szent és sérthetetlen jogainak, hazánk törvényeinek, területi épségének megőrzésében és helyreállításában s alkotmányunk kifejtésében fáradozik, az a biztos tudat kísértje exclád működését, hogy Kolozsvár városi választói-nak meggyőződése az, a hajléka szerint működik.

A kik, ime nézzen körül exclád, osztály különbség nélkül, főrendi, nemes és polgár egy szívvel szájjal kívánjuk: Éljen!

A beszédet sürti és hosszas eljénzés követte, mire gr. Mikó ő exelja következő beszédét rögtönz, közben-közbe többszörösen megjeleneztetve:

Uram!

Ha valami emelhetné becsét előttem polgártársaim részéről e város képviselőjévé választatásom által személyemben helyezett bizalma nyilvánításának, ugy bizonyára ez nem más lenne, mint önöknek e felett most itt kijelentett rokonszenves részvéte. Fogadják e megtiszteltetésemért szíves köszönetemet.

De uraim, midőn a politikai élet eseményei élénkül kezdenek, a férfiak tiszte: kétszeresen nyugodtnak maradni; engedjék meg azért nekem, hogy ez ünnepeket ugy nézzem, s ugy fogjam fel, mint a mi nem nekem, hanem a haza alkotmányának s újulni kezdő politikai életének van szentelve. Én ezt egy nyilvános frigy-kötésnek tekintem mi közöttünk, melyben én szavamat adom önöknek, s önök által e nemes városnak, hogy az ő és közs hazánk érdekeit, alkotmányát, törvényes függetlenségét a törvényhozás termében hiven, hazafiasan védendém, önök pedig szívesek lesznek az én jóakaratomban továbbra is bizoni, s engem rokonszenvekkel gyámolítani. Ily értelmezés mellett üdvözetem s készszoításom önöknek.

Az ígért röldet most még csak látni hiszszük, de avagy csak küszöbétől is távol vagyunk. Szívem forró kívánsága, hogy a nagy kegyelmi Isten vezérreljen bennünket mibamarább odáig: midőn majd ideje lesz, hogy „Kárpátoztól Adriáig zengjen a nagy ének: Adjon Isten szebb jövődöt Árpád nemzetének“!

Midőn önök és nemzetünk, nem gyöngye fiainak, hanem a haza felviradott alkotmányának ülhessék meg velem együtt nemzeti ünnepeit. Akkorra tehát uraim, a viszontlátásra!

Innen a tisztelő menet Nagy Elek házához haladott hasonlóan zeneszó mellett, hol t. képviselőnk gyengédkedő egéssége miatt a szabadba ki nem jöhetvén, a szobáit megtöltött kevesebb számú tisztelők előtt szintén derék Ocsvainak következőleg szölet:

Méltóságos kir. főkörmányszéki tanácsos ur!

A kik itt állunk, egy kis számú töredéke vagyunk a künn levő ezereknek, a kik eljöttek örömtűket nyilvánítani e város tegnapi követválasztásának eredménye felett. És én ez örömrözet igénytelen tolmácsa legmelyebb meggyőződéséből folyó kedves kötelességet teljesítek, midőn mlgodat mint Kolozsvár város egyik követét üdvözölve, a helyzet magánintétsége által is fokozott őszinteséggel megmondom: mely szempontok vezettek Kolozsvár értelmes választói mlgod követé választásában.

Kettő keresetek ök, mint azt hiszem egy országgyűlési képviselőben megkívántató fötulajdönt: függetlenséget és munkaképességet.

Nemde paradoxonul hangzik némelyeknek, midőn hangsúlyozom a függetlenséget éppen egy kormányfi fötisztviselőben?

Igen! Függetlenséget kerestek Kolozsvár választói mlgodban. Nem olyan függetlenséget, mely nagy szavakban pöffeszedik, s ha jó a megpróbáltatás ideje, legelőjebb az által tartja fen magát, hogy a változott körülmények szerinti rendzők nem tartják méltónak a megkísértés fáradságára. Hanem olyan függetlenséget, mely a törvényesség mellett rendithetlentül küzdve, kész tekintélyét és anyagi érdekeit feláldozni, s meggyőződésének öntudatában nem hunyázkodik meg a hatalmas komor arczredő előtt.

E függetlenségnek adta mlgod fényes tanubizonyosságát akkor, midőn a törvényesség szent ígére sok szájhős ajkain elnémult. Akkor a midőn mlgod, mint kormányfő, hibe a fejedelmeknek de hibe a törvénynek is, a körülmények határai között legelőbbet tett arra, hogy Urunk Királyunk ő Flge hazánk egységének törvényessége felől, a törvény dönthetetlen érveivel fel legyen világosítva, s ez által is előkészítve az általunk annyira ohajtott s részben megnyert eredmény lehetősége.

Az illet tartják Kolozsvár város értelmes választói függetlenségének. Ezt találták fel és tisztelték meg választásuk által mlgod személyében.

A másik a munkaképesség. Kolozsvár város értelmes választói fel tudják fogni a jelen törvényhozás feladatának nagyszerűségét. Tudják ök, hogy

ha valaha, most bizonyára kevésbé mozdítja elé a haza zátonyra feneklett bákáját az, a ki csak lelkésdésre buzditó zengzengés frázisokkal, vagy egyes coteriák érdekeinek legyezgetéséig menő partien-larismussal akarja a haza iránti szolgálatát leróni. Olyan ember kell, a ki tudjon is, akarjon is dolgozni. Olyan ember kell, a ki tisztában levén ezer éves alkotmányunk történelmével, ismerje a lefolyt 17 év nem tudottakká nem tehető kísérleti intézvényeit is s egyszersmind az alkotmányosság ok-és korszerű fejlesztése tanainak európai színvonalán álljon. Olyan ember kell, a ki a particularis érdekek felkarolásában ne a más, legalább is hasonlóan jogosult érdekek antagonizmusát, hanem minden jogosan kielégített részletes érdeknek egy köz, a haza szent érdekében való őszpontosítását munkálja.

Nem kételkedünk, nem kívánjuk újabb bizonyítékait, hogy mlgod mennyire bírja e munkaképességet.

Részemről választó polgártársaim, sőt e város összes lakossága bü kívánatait vélem tolmácsolni, midőn szívem mélyéből kívánom, hogy Isten méltóságod törhetlen lelki erejének adja vissza testi legjobb egészségét, hogy munkaképességét a törvényhozás terén a király, a haza s városunk, elválaszthatlan érdekében mielőbb hasznosíthassa. Éljen!

Mire képviselő mltgs Nagy Elek ur következőleg válaszolt:

A kitüntetés, melylyel tisztelt honfűtársaim e pillanatban megtisztelni méltóztattak, a nekem ajándékozott bizodalom újabb tanuságul tekintem.

A mit eddig hazám javára tettem és tehettem, esekély, a mit ezentul tehetek — erőm gyengeségét a teendők temérdekségéhez és nehézségeihez mérve — nem lehet sok, azonban tisztelt polgár társaimnak hazafias szelleme, mindig ez irányban tanusított magatartása e nemes városnak a jogosságához és törvényességéhez, a magyar szent korona elévűhetetlen jogaihoz, az anyahonnan törvényesen létesült egyesítéshez való szilárd és állhatatos ragaszkodása oly bátorító utasítást képez, melyet teendőim teljesítéséhez a legtisztább meggyőződéssel tartandók szemem előtt, e hazafi iránynak és szellemnek örömmel vagyok és akarok lenni képviselője.

Adja Isten, hogy midőn 17 évi megszakasztás után Erdély képviselői a közös hongyűlésen megillet helyeiket viszont elfoglalják, ez egyszersmind biztosítéka legyen annak, hogy az egyesülés iránt alkotott törvény minél előbb teljesen végre fog hajtani; adja Isten, hogy ez hajnalugara legyen egy jobb jövődönök; adja Isten, hogy reményeinket teljesülés, törekvéseinket siker koronázza.

Midőn polgártársaimnak irántam nyilvánult bizalmáért a legforróbb a leghálásabb köszönetemet újból is kijelentem, fogadják el azon biztosítomat, hogy annak megfelelni, azt továbbra is kiérdemelni, és fenntartani legbuzgóbb törekvésem leend.

M.-Vásárhely választó polgáraihoz.

Kolozsvár, febr. 25. 1866.

M.-Vásárhely képviselője, Dózsa D. a következő levelet küldötte meg, több száz példányban kinyomtatva választóiboz:

Tisztelt választó polgárok!

A valódi harezfiu legszebb dicsőségének érzé, ha vezére oda küldi őt a csata hevében, hol legválságosabb a helyzet, s legvalószínűbb az önfeláldozás kötelessége.

A valódi politikus akkor érzé magát leginkább megtisztelve a nép bizalma által, midőn a legválságosabb idők megpróbáltatásaiból akar egy ország kibontakozni, s gyógyírját egy szomorú és kínzó közelemulban vett seibe, s reményét egy még mindig kétes színben lebegő jövőre nézve azon sikertől várhatja, melyet a koronával egyezkedő képviselet bölcs és szerencsés eljárása vonhat maga után.

Szegény hazánk viszonyai bonyolultabbak soha sem valának mint az utóbbi időkben, s azon feladathoz, mely most a törvényhozóra vár a legnagyobb diplomata is, gyengének érezheti önmagát, s így a képviselőt fontos és nagy erkölcsi felelősséggel járó állásban leginkább azon öntudat támogathatja, ha mandatumát nem az ő zaklatásai, hanem polgártársainak önként fejlett bizalma adja kezébe.

Ez általam nem keresett, de köszönetemre s tisztelőtemre annál méltóbb bizalommal szerencsétlen engem most másodízben Maros Vásárhely választó polgárainak nemes figyelme, s e bizalom erősíteni s bátorítani fog engem azon küldetés kötelességeiben, melynek horderejét s fontosságát teljesleg belátom.

Tisztelt választó polgárok! Önök városának szűlőföldem a diszének, falai közt tanultam hazám törvényeit s történelmét, önök hallbaták legelső szavaimat a zöld asztal mellett ns. Marosszéki köztermében, és midőn a nemzet minden más tért elvőszített, s küzdő fia a napi sajtó egyedül terén lehettek még némi archimedesi pontokat: önök tündették ki a legmelyebb részvétet iradalmi működésem irányában, és így tanuságot tehetnek s bizottságot szerezhetnek arról, hogy eszem, mely körükben fejlett, szívem, mely azon szabad székegy légkörben lett fogékony a honszerelm legelső benyomásaira is, mindég azon ügyé volt és lesz, mely mindnyájunknak közös életkérdése: a nemzeti előhaladás és alkotmányos szabadság ügyé.

És éppen ez korunk legnagyobb, legválságosabb kérdése most, midőn a hazánkban áthúzódott rendkívüli események miatt, közös magyar királyságunknak s egyes néptörzseinek, a koronának és nemzetnek valódi érdekei és viszonyai, nagy erő s hatalommal föllépett hamis tanok s megmetyelzésre törekvő befolyások folytán ősszezavartak, annyira, hogy alkotmányunk évezredes telepét, mint egy második Herculaniomot és Pompejit tizenhét zivataros év alatt rázúdított láva réteg alul kell most újból a felszínre kiásnunk s kiépítenünk a nagy katasztrófa alatt azon ejtett rombolásokat.

És ki ne dűbözne meg, midőn az ást kezébe veszi, azon gondolatra: ha valjon, midőn a haza és függetlenségét s szabadságát akarja a felszínre segíteni, nem egy újabb sírnak hányja föl göröngyeit, mely közé nemzeti életünköl újból pár evtized lesz busan eltemetve?

Könnyű a harczosnak, mert midőn élet-halál-harczra indul, ha ügyét ki nem vihatja, a termopylei hősdicső halálát keresheti, de a törvényhozónak azon haza életét, a melyet ő képvisel, végköszkára dobni nem szabad, s míg a hős halála által is lehet dicső a törvényhozónak főérdeme s dicsősége a sikerben áll.

És pedig korunk annyi politikai csalódáson ment már át, hogy méltán kételkedhetünk a legbiztosabb kezdeményezések sikerében is. Ámde e kételkedés, ha egyelőli mérsékletre s kintartásra int, másfelől arra tanít, hogy annál szilárdabban védjük azon alkotmányt, melyet isteni és emberi törvények szerint töltünk senki el nem vehet. És ha e védelem mellett megint évtizedekre kellene is el-esnünk, vigasztaland az, hogy igaz ügyet, az emberiség legszentebb ügyét védve küzdöttünk, s ha egy nemzet cselekvő tagjai mind végig szilárdak s következetesek lesznek, az ily nemzet végdiadala bizonyos.

Midőn önök nem adnak nekünk most követi utasítást, én pedig, habár az élet delén kezdve túlhaladni, alkotmányos tevékenységünk hosszas szünetelése miatt fiatalabb vagyok a politikai cselekvés pályáján, hogysem egy igényteljes mult kezesegeire hivatkozhatnám; joggal várhatják tőlem, hogy fejtssem ki legalább általánosb nézeteimet a napok legfontosabb kérdései körül.

A helyzet, melyben meg mind hanykodom, nem új, s a magatartást, mely diadalra segíthet, öseink példája tárja élénk. Mindjárt a mint Erdély egyesült az anyakirálysággal, Leopold császár német tanácsosai segítettve az erdélyi szászok által centralisálni s germanisálni akarták éppen ugy Erdélyt, mint Magyarországot. A nemzet küldöttségekkel, kérelmekkel kívánta védeni jogait a király előtt, de a császár kormánya elzárta a nemzetöl a király szívére. Az elesüggedés rést nyitott a forradalomra, s Rákóczi Ferenczet a napok hőisévé tette. Voltak akkor is a császári államnak férfiai, kik belátták, hogy a forradalmat a meg nem tartott ígéretek kelték fel, „a sok ígért, de meg nem tartott promissióból compromissiók lettek, s most az erdélyiek vieszaízzetik a kölesöl“; így ír Sean Ehrenreich gróf kormányához, midőn bírtil adta, hogy Erdély felkelt Rákóczi mellett, s ajánlja, hogy a kormány tartsa meg ígértét. Hasztalan volt a tanács, a császári kormány, a mely megtörte a törkölt, megtörni hitte a magyart is. De a rendszer tarthatatlansága behizonyult. I. József már jobb tanácsokra hallgatott, s az őt gyorsan követő VI-ik Karoly visszaállította a nemzet alkotmányát. Ott volt nekem s nagy érdemű követőársamnak egyik elődök makfalvi Dózsa Mihály, mint bujdosó társa Rákócziinak, száműzetésében, őt, Miksa Kelemenel, Cserei Jánossal, Kálnoki Mihálylyal s Csáki Andrásal együtt az 1717-ki szebeni országgyűlés fő-és birtokvesztésre ítélte; de a király, midőn visszaadta a nemzet jogát, visszaadta annak azon fiait is, kik a törvényért harcoltak, s kibujdosotak a hatalom előli. S mit tettek ök, midőn a nemzet joga helyreállított? Hiven csatlakoztak a dynastiához, s fennevezett üldözött s proscibált elődömnök is, mint Marosszéki képviselőjének, ott van neve azok közt, a kik 1722-ben a practica sanetio, közt, s a dynastia közti ez újabb alapszerződést aláírták. Ez a mi ő magyar jellemünk. Mi mindig hivei vagyunk a dynastiának, de ellenségei az oly kormányoknak, kik törvényeinket eltiporni akarják. Alkotmányunkért vagyunkunkat, életünket mindig örömeest teszszük kockára; de mindig homagialis hűséggel csatlakozunk az oly uralkodókhoz, kik kormányait botlásait észrevéve, a nemzet jogait helyreállítják. Így a mi dynastions érzettünk alkotmányunkban gyökerezik, a ki alkotmányunkat rontja meg, dynastikus érzéseink gyökerét tépi ki.

Alkotmányos viszonyaink legutóbbi sarkpontja a practica sanetio.

A practica sanetio kötelez engem, hogy a Habsburg-lotharingiai dynastiából koronázott királyaimhoz hi legyek, barátainak: barátja, elleneinek ellene, és a practica sanetiohan VI. Karoly, romai császár, mint magyar király kötelezte magát és örököseit, hogy hazánk integritását ellenségtől, árulástól védelmezik országgyűléseink által addig hozott s azután hozandó törvényeinket királyi esküjük alatt megtartják s mindenki vel megtartatják.

Ezen így biztosított törvények pedig a pusztaszeri szerződésöl fogva az 1848-diki pozsoni és

kolozsvári törvényezikkek zárszaváig vannak befoglalva. Ez a mi corpus jurisunk, mit feltörhetlen kötések és sérthetlen királyi eskükt biztosítanak.

Tudom azt, hogy e törvények mindig dynasticus kegyelettel őrizték az élő királyok apostoli méltóságát, s az elhunytak jó emlékezetét; lovagias törvényhozásunk, valamint ő időkben soha sem habozott szelidíteni a nemzeti jog egy vagy más oly talhatalmát, mely a dynastia méltóságába s sérthetlen biztonságába látszott átközni, ugy jövőre is hódoló tisztelettel fog viseltetni királyainak legfensőbb érdekei iránt, s e kötelességet, mint törvényhozó, hiven szemem előtt is tartandom.

De tudom azt is, miképp ezen törvények mindig határozottan óvakodtak minden befolyás ellen, mely a közös dynastia tekintélyének örve alatt kívülről, országos ügyeink bármínő ágába befurakodni törekedett.

Atyáink bölcsen ki tudták egyeztetni királyságunk suverain autonomiáját, s a birodalom más felöl való teljes függetlenségét, az uralkodóház községeiből folyó azon tartozásunkkal, melyet az uralkodóház európai tekintélye s a birodalom együttes nagy hatalmi állása követel, és a birodalom megoszthatlan, s elválaszthatlan kötelekének természetét az 1791-dik VI-dik törvényezik reánk nézve eléggé felvilágosítja arra, hogy a napirenden levő „közös ügyek“ természetét jogalapjainkhoz képest meghatározzassunk, a dynastia együtt birtoklására, s az egész birodalom közösönös oltalmára terjedvén ezen t. cikk értelmében Auszriávali unioink.

Ezen jelzett közös ügyek a dynastia e részbeni eddigi telyhatalma alul a népek befolyása alá áttétetvén, a birodalom két fele közötti érintkezése iránt — ezen kérdésekben — új törvény által intézkedni szükségessé vált, de ez éppen nem követeli azt, hogy királyságunk régi külön önállása feloldoztassék, s jövőre éppen ugy óvakodnunk kell attól, hogy a magyar királyság, mint bármí kis részben, „más ország hatalma alá vetett más provinciák normájára“ kormányoztassék, és így minden jövő érintkezés közöttünk és Austria tartományai közt, csak azon kérdésekben lehet, melyeket régiebb törvényeink s gyakorlatunk magának a dynastiának, mint közös uralkodónak, tartott volt fenn.

Már a negyedik évszázad tesz bizonyosságot arról, hogy királyságunk külön állása s függetlensége a más osztrák tartományok befolyásától éppen nem csökkentette, sőt folyvást mind nagyobbra emelte a dynastia fényét s nagyhatalmi állását; ezen független királyság menté meg azt Fridrik porosz királytól, ez I. Napoleon hódításától. Mind a kétszer elveszték már az örökös tartományok, de királyaink Magyarországra tették át védelmök súlypontját, s birodalmukat s nagyhatalmukat visszaszereztek. Ha voltak forradalmaink, azt a reactionarius kormányok idézték föl, s mindamellett Európa egyik országában se volt kevesebb ily katasztróf, mint éppen minálunk.

Positiv jog és a történelem legfényesebb lapjai szölanak királyságunk alkotmányos léte s függetlensége mellett, és ellenségeink reánk riadozó ordításaitól Jerico falai megrendülhetnek, de a magyar nemzet nem fog megrendülni azon hitben, hogy a dynastia fénye, hatalma, örök biztonsága s a birodalom nagyhatalmi állása éppen ugy, mint a magyar királyság néptörzseinek előmenetele, alkotmányunk restitutióját követelik.

Tudom, hogy midőn e visszahelyezés meg lesz, a reánk zúdított láva alatt sok romot találunk; de ott, hol oly biztos alap van, könnyű a további épíkezés.

Részemről azokhoz tartozom, a kik nem rombolni, hanem építeni akarnak, építeni alkotmányunkon, a dynastikus hűség, a közös polgári és vallásos szabadság, s az európai előhaladás zászlói alatt.

Nem rajongok ugyan minden divatos eszméért, a politikai túlköz közé soha sem tartoztam; de azon meggyőződéseket, melyeket az emberiség gyakorlati kísérletek által is kivivott és szentesített, örömeest segítik oda alkalmazni szabad alkotmányunk keretébe, s kitörülni onnan minden oly intézményt, mi a század kivivott eszméivel ellenkezik.

És miután alkotmányunkban a ministeri felelősség eszméje ki van mondva s életbe is léptetett s részemről mint egykori ministeriumunk volt tagja, ezen kormányforma mellett eskümet is egykor letettem; küzdök hiven eskümhöz, ugy hazám mint önök érdekében, a ministeri felelősség és szakminiszerium eszméje mellett; mert meg vagyok győződve, hogy csakis a kormány élén központosítandó szakértelem adhat jobb lendületet közigazgatásunknak, igazságszolgáltatásunknak, agriculatúránk, iparunknak, kereskedelmünknek, közlekedésünknek, hitelünknek, pénz szorgalmunknak s tan- és nevelésügyünknek, ez fogja felvirágoztatni városainkat, pusztáinkat, s általuk országunkat, melyek az ő dicasterialis rendszer felültelessége s egyoldalúsága miatt ekkorig kellő előhaladásnak s kifejlésnek éppen nem örvendhettek.

Midőn így a felelős ministerségi rendszer hívének vallom magam, Erdély egyesítését nem tekinthetem egyébnék, mint oly real unioinak, a mely magyar királyságunk ezen ő részét képező területől minden további országos autonómia fogalmát kizárja.

Erdély lebegő állást nem foglalhat a minden józan politikustól elítelt dicasterialis és ministerialis kormányzat között; és miután positiv törvény által

már az anyakirályság felelős ministeriuma alá s közös törvényhozásba egyesült: államtudományokban jártas emberről nem tehetem fel, hogy egy külön országos állásról csak gondolkozhassék is, midőn a kormányfelelősség ilyeszeri beosztása a teljes lehetlenségek sorába tartoznék.

Feladni pedig a közös törvényhozás és közös kormányzat elvét, az erdélyi részkeze nézve az erkölcsi veszteség mellett a legnagyobb anyagi bukás is volna.

Ha azon roppant veszteség mellőzöm is érinteni, melyet egy külön tehetetlen Erdély államgazdászati s mivelődési kérdéseiben folyvást szenvedni kénytelen lenne; a tetleges anyagi terhek renkepe visszajeszthet mindenkit, a ki még Erdély országos autonómiájának utópiáival ábrándozni akar.

Ha az államadósságból ránk szabandó teher, ha az ország házvételére szükséges adót vállaltva hordozni bírunk is, mit gondolnak az erdélyi autonómisták az államkárptólás nyomasztó terhére nézve, melyet a napi díjakon rágódo bürocracia — fejős tehenétül használván ezen kárptólást — halasztásaival, bentartott kamataival két akkora növelt már, mint a mekkora volt eredeti összegében?

1848-ki törvényhozásunk a jobbágy-kárptólást a nemzeti becsület védpaizsa alá helyezte, de egyzersmind gondoskodott az eszközről, mely által ezen zálogba tett nemzeti becsületet mindenképp megőrjí, lekötve a Kolozsvári V-dik t. cikk értelmében ezen kárptólási összeg fűdözésére s törlesztésére az itt oly gazdag s ezen törlesztés alapjaira bőven elegendő kincstári javakat, s a IV-dik t. cikk értelmében a magyar közállomány által határozván el ezen kárptólás letörlesztését.

Erdély alapot adott a közállománynak, hogy amannak tán aránylag nagyobb kárptólási összege terhére ne váljon, de más részről az egyesülés kimondása által a törvényhozás és kormány erejét kölcsönözte magának arra nézve, hogy a kimondott törvény elégtételt vehető legyen.

Láttuk, hogyan húzta át keresztvonásával e bölcs intézkedést Bach és Schmerling korszaka? A kincstár javait confiscálta az osztrák állam részére, s jövedelmükből nemcsak hogy egy fillért sem törlesztett a kárptólási összegekből, de akadott szász, s a ki a reichsrathban kimondá, hogy az erdélyi kincstári javakból a német Bund osztozik. Im a nemzet becsületének kezességét dobta oda a pártoskodás, a germanisatio érdekének s a német Bundnak.

A mit a magyar államnak a kincstári javak jövedelméből, s azokra vehető kölcsönökből kellett volna törleszteni, azt a centralisatio rádobta Erdély szegény népének zsebére, a kincstári jövedelmeket pedig magának elzsebelte, sőt többet tett, b Bruch ezen hipothecaul a nemzet által lekötött vagyon áruba bocsátotta. Szerencsére nem akadt végűje; s ma még az ország tulajdonát visszavinni képes törvényhozás és kormány megmentheti Erdély népét a végbukástól, hova mulhatlanul buknia kellett volna, ha a Schmerling rendszer bukása meg nem előzte volna ezen banquerotte ot.

Es ma ezen szó Unio, annyit tesz Erdélyre nézve anyagi értékben, mint megszabadulás 80 milliónyira fölcamatozott államkárptólás miatti csőd alul, melyet a legigazságtalanabbul vetettek volna ki feudális maradványoktól ment Székelyföldre s városainkra éppen úgy, mint a kárptólott területekre; holott a kárptólás terhében osztozást a székelyföld s városaink, csak is mint a magyar állam tagjai, oly politikai vívmányért fogadhattak el, melyek alkotmányos és nemzeti életünk, s határaink védelmének biztosításul szolgálnak. A székelyföld ily vívmánynak tekinté királyságunk egységét, míg egy külön Erdélyért egy fillért sem áldozt és tartozásán felül. Egészen másképp áll a dolog az egyesülés által. Azon törvényhozás, mely az egyesülést kimondá, ezzel együtt mondá ki a kárptólás melletti felszabadulást; mert tudta, hogy a magyar összállam ki tudja e kárptólást fizetni, úgy, a mint nemzet becsületéhez illik. És e lefizetésben mint osztályosa a nemzet becsületének, székely nemzetünk s városaink polgársága is örömet osztozik.

De, hogy a kötés egyik felét széttejjék s a másikat exequalják, ez nem lehet. — Magyarország összes kárptólását a királyi állam kormánya megbirja, de a viszony megváltozik, ha a tartozást a részek közt osztjuk fel, s ha azt mondjuk, hogy Bihar megye kárptólását, Bihar megyével együtt N. Vár ad fizesse; egy oly igazságtalan elvet állítunk fel, mint állított Bach úr, midőn az erdélyi részeket külön szakítva az anyakirályságtól kiharancsolta, hogy a felszabadult oláhok megyejei földjét, s a szász papok királyföldi dézmáját fizesse ki több mint harmad részben a székelyföld, s a városok, a hol sem jobbágy, sem dézma rendszer nem létezett soha.

Részemről mint székely képviselő, az unio megsemmisítése esetében óvakodnám nemzetem minden oly terhelése ellen, a mely alaptörvényeink s a királyi házzal kötött szerződésük, a Leop. diploma értelmével ellenkezik.

Azt mondják talán, hogy midőn Erdély kárptólását a magyar közállam kötelezettségének tekintem, e közállamot fogom elretenteni Erdély uniójától. Ha nem adoptálta volna is a közállam a Kolozsvári IV-ik és V-k t. cikket, még akkor is rámutatnék azon új példára, hogy Victor Emmanuel király kész volna Olaszhon egységre venni a 414

mértföldre terjedő Velecezeért négyszáz millió forintot fizetni, pedig a kincstári javakban nem lelné fel e nagy összeg fedezetét; s vajjon Magyarországi királysága egységeért az 1054 mértföldre terjedő Erdély irányában megrettenne-e 50—60 millió forint összegűt, melyet e terület kincstári javai is a legnagyobb részben fedeznek.

A külön Erdélyre nézve a kincstári javak nem léteznek kárptólási alapként; de az önállóságot viszszerter magyar királysággal szemben ezen kincstári javakat a szász reichsrath urak nem adományozhatják a német Bundnak.

Midőn ezek szerint a bonegység fogalmát a mellett, hogy jövő alkotmányos létünk egyedüli kezességének, egyzersmind Erdély népe oly mentő gondolatának tekintem, mely nélkül magyar, székely, román, szász megbírhatlan közadó terhe miatt mulhatlanul a végyomor és inség karjai közé jut; egyzersmind e helyzetnek az eddigien világosabb felfogásától reméllem, hogy az octroyozás örvényébe került honpolgárok szemei között a csalalkotmányosság által odabíntott por eltűnik s világosan belátandják, hogy egyedül az alkotmányos lét adhat jólétet a nemzetiségeknek is, s e létnek Ausztriával való viszonyaink közt egyetlen biztosítéka van: a történelmi jog folytonossága, s arra alapított s mérsékelt reformok.

Részemről nem ígérek a nemzetiségeknek aranyhegyeket, láthaták ők 1861-en innen, hogy a nagy ígéretek alapjára légvárakat építettek, s álmodott országos autonómiájuk egész batásköre nem ölt fel akkora önállósá, mekkorával os intézményeink szerint nemcsak megyeink s városaink, de még Oláhfalv vagy Gyéres-Szentkirály is kérkedhetett.

Részemről a nemzetiségek szabad fejlődésének kúlsát az anyanyelvnek az illető tanodák, közszéke s megyehatóságokbani szabad használata mellett, a választó-területeknek helyes beosztásában, a parlamentarizmus életben, a ministeri felelősségben, s a közszéke s helyhatósági jogoknak ezen felelősség körén belüli fenntartásában helyezem. Nem kívánom királyságunk merev centralisatióját, nem sürgetek abszolút összeolvastást, megelégszem az egyes helyhatósági, s ezekben fejlődő nemzeti érdekeknek a nagy egészhez a jogegyenlőség alapjain asszimilációjával. Kívánom a haladási intézményeket, barátja vagyok a békebirósági és esküdtészi rendszernek, küzdök a társulati szabadság és a szabadsájtó mellett; a mely nemzetiség ezen szabadelvű intézmények közt magát kifejezteni képtelen, az hiában eszközöl magának ephemer politikai cselszövények alapján praerogativákat, egy nemzetiséget sem fejt ki a rabszolgaság, vagy a testvéralulás, a nemzet, mely a hatalom csalgéreteiért évezredek szabadsági vívmányait cserébe adni kész, soha nemzetté ki nem női magát. Egyet soha nem téveszték szemem elől. Ezt a hazát, mely Európa disze volt évezázadokon át, a magyar nemzet alkotó, vérrel védette minden göröngyét, s királysága magyar állam.

Végül még néhány szót kell elmondanom „Pro domo nostra.“ Nemcsak mint M. Vársárhely képviselője, de teljes meggyőződéssel mint székely ember is csüngök M. Vársárhely virágzásán, mely város valamint eddig hivatva volt, úgy ezután még inkább hivatva van, hogy a székelyföldi cultura és államgazdászati fejlődés központja legyen. Nem hiszem, hogy az anyakirályság mellőzze azon tekinteteket, melyeket a székely terület, mint királyságunk végbástyája követel. Általában védeni fogom a hol lehet azon érdekeket, melyeken egyes városaink eddigi fejlődése alapszik, s azon fontosságnál fogva, melyet az újabb társadalomban a városok kiválólag elfoglalnak, úgy a közigazgatási, mint az igazságszolgáltatási s államgazdászati berendezéseknél, megkövetelem M. Vársárhelynek is azon osztályrészt, melyet annak a közvetlen székely nemzetemre kiható fontossága igényel.

Hogy mi sikere lesz azon hosszas önfeláldozó küzdelemnek s nemes törekvésnek, melylyel nemzetünk királyságának szabadságát védvén, annak évezredek multán alapult jövőjé megsejldítani törekszik? azt innen meg nem határozhatom; de a történelem biztosít éppen arról, hogy a mely nemzet hiven ragaszkodik alkotmányához, s korának kívánalmait előtt szemet nem buny; az végre is ezéjárt eléri. Haza küldhetnek az ország zöld-ostályát, hivatkozhatnak önkre, s ha hűn és igazán képviseltük. közvéleményüket, akkor önk megint mellettünk vagy velünk, rokonelvűek mellett nyilatkozandának. A nép szava pedig: Isten szava.

Es most tisztelt választóim! fogadják önkök hálaköszönetemet legelőbb is azért, hogy engem egy oly bizalomnak tesznek osztályosává, a melyre büszke lehetek, midőn hazánk legnagyobb jogtudósa, érdemes rokonom s követtársam mellé állítottak, kitől tanultunk kortársaimmal együtt a törvényt, annak tisztelétét, s a megvesztegethetlen hazafi jellemet.

Fogadják köszönetemet másodsor azért, hogy most, midőn annyi tulbuzgalom, mint ambitio és hiúság rohant a követi állás után, mely önmagában elég erőt nem érezve, a vallásos előítéleteket is kész volt felbolygatni, melyeken éppen a követi állásnál, már os törvényhozásunk is régen tultette magát, önkök feltülemkedve e helytelen előítéleteket egy hitfelekezeti választás mindeket képviselő

lőjüket, tudván azt, hogy a becsületes hazafiság vallás és vallás közt különbséget nem tehet, s hogy mi bármely hitfelekezeti elnyomása ellen, lenne bár az elnyomásra törekvő saját hitfelekezetiünk, babozás nélkül sikra szállának.

Es fogadják köszönetemet harmadsor azért, hogy most, midőn nyílt hírlapi agitatio is folytak a keblieskedés előitéletes eszméje mellett, önkök feltülemkedve minden ily elfogultságon, reám gondoltak, ki azon nemes város választó polgárai közé ekkorig nem tartozom, habár e szerencsét szorgalmam s takarékságom jövő gyümölcsének tekintem.

Isten önkökkel a viszontlást, mikorra engedje az ég, hogy mint Noé galambjai a béke és szabadság olajágával térhessünk vissza, s pihenessünk hazánk visszavított alkotmányosságának enyhe árnyai alatt.

A pesti országgyűlés.

Az alsóház febr. 21-iki 29-ik üléséről.

Elnök Szentiványi Károly.

Tollvivő gr. Rádai László.

A szöveget Tóth Vilmos jegyzi fel.

Felolvastatik a mult ülés jegyzőkönyve, s hitelesítettik.

Elnök jelenti, hogy Csongrád városa egy szolgabíró ellen nyújtott be panaszt.

Magyar József szegénységét indokolva segedelemért folyamodik.

Czelder Márton prot. missionárius kérvényezi, hogy hazajövele megengedessék.

Korpona város községe 2 osztályu gymnasiumát 4 osztályuá kéri kiegészítettni.

Szabó Antal az 1852-diki novemberi patens megszüntetését kéri.

A kérvényező bizottmányhoz utasítatnak.

Tárgy: a választófelirati javaslat 15-dik szakaszának tárgyalása.

Felolvastatik a 15-dik szakasz.

Ez ellen Jendrassik Miksa nyújtott be némi módosítványt. Módosító indokolja nézetét.

Deák Ferencz képviselő elfogadja ezt a módosítványt, mert az a törvény szavaival sző szerint megegyez. E sző helyett kormányozni tehát: kormányoztatni fogadtatott el.

Következik a 16-ik szakasz.

Ez ellen Sztratiimirovics György nyújtott be módosítványt. Módosító oly balkan beszél, hogy nem lehet érteni. E módosítványhoz előbb sző.

Deák Ferencz, azt mondva, hogy e sző: nemzet, egyik nemzetiségnek sücs hátrányára, mert e sző: nemzet, Magyarhon valamennyi nemzetiségét szabad nemzet nevezet alatt foglalja össze. Azután

Gozsdu Manó ugyanily értelemben beszél, de kinyilatkoztatja egyzersmind, hogy a románok e kifejezéssel egyetértenek.

Wlad Alajos Stratimirovics nézetét pártolja.

Jendrassik Miksa kifejti, hogy ez ország minden nemzete egyenjogban, egyen-terekben részesül; hogy mi testvérek vagyunk, s az egyik nemzet joga ugyanaz, mely a másiké.

Papp Zsigmond kövárvidéki képviselő a nemzet sző elfogadja.

Elnök megkéri a képviselő urakat, hogy szorosán tartsák magukat a választófelirati szakaszokhoz. Stephanides eláll szavától.

Dedinszki József kifejti, miszerint e kifejezés már az 1861-diki felirathoz is így levén, azon változtatni nem lehet.

Szavazásra kerülén a dolog, a szerkezet megtartása nagy többséggel fogadtatik el.

Olvastatik 17-dik szakasz, és aző nélkül elfogadtatik.

Olvastatik a 18-dik szakasz.

Megmarad.

Olvastatik a 19-ik szakasz, melyre

Sztratiimirovics György adott be módosítványt.

Módosító kifejti nézetét.

Ghyezy Kálmán nem fejtegeti ugyan a módosító által felhozott nézeteket, hanem e szakasz végére némi kihagyást ajánl. Mi is elfogadtatván, a kimaradt rész a következő szakhoz csatoltatik.

Olvastatik a 20-ik szakasz és elfogadtatik.

Olvastatik a 21-ik szakasz. Marad.

Olvastatik a 22-ik szakasz. Marad.

Olvastatik a 23-ik szakasz s a 24-ik szakasz, és elfogadtatnak.

Olvastatik a 25-ik szakasz. Erre Bobori Károly nyújtott be módosítványt. Módosító kifejti nézetét.

Ujfalussi Miklós e módosítványt nem ajánlja elfogadandónak.

Papp Zsigmond a módosítványt nem ajánlja. Elnök itt arra figyelmezteti a képviselő urakat, hogy magukat szorosán az illető szakaszhoz tartsák.

Somosi a megtartást ajánlja.

Bobori Károly módosítványa el nem fogadtatván, a 25-dik szakasz egész terjedelmében megmarad.

Olvastatik a 26-ik szakasz és elfogadtatik.

Olvastatik a 27-dik szakasz és elfogadtatik, valamint a 28-ik, 29-ik és 30-ik is.

A 31-ik szakasz ellen Bartal képviselő nyújtja be a fennebbi módosítványt, s azt hosszasanban támogatja.

Pótjelentés az alsóház február 20-iki üléséről.

Kerkapoli beszéde után sokan az általános viták befejezését sürgették. Csak bajjal juthatott szóhoz.

Domahidi Ferencz, ki elfogadja a felirati javaslatot, mintán abban lényeges aggodalomra okot nem talál. Észrevételeket tesz Bartal, Zsedényi s Dobránszki beszédeire.

Következett volna Zichy Antal, azonban a ház már erősen sürgetvén a szavazást, Zichy kinyilatkoztatja, hogy kész a szótól elállani, ha ezt az utána következők is megteszik.

Erre Bezzerédi László indítványozza, hogy kezdjen a ház részletes vitához.

A feljegyzettek készeknek nyilatkoznak a szótól elállani.

Erre fölkel Deák Ferencz s következőleg sző:

„Figyelemmel kísértem a választófelirat fölötti tanácskozások eddigi folyamát. Elfogultság nélkül hallgattam azokat s komolyan fontolgattam az eltérő vélemények mellett felhozott okokat és az előadott nehézségek súlyát. De kénytelen vagyok szintén kijelenteni: hogy a miket hallottam, nézeteimet a tárgy fölött meg nem változtatták.

„Mivel pedig a ház szabályainak értelmében is, de a dolog természeténél fogva is, úgy kell az eddigi tárgyalásokat tekintenem, mint általános tárgyalásokat, s a felirati javaslat pedig általános szempontból csak igen kevesen szólottak, s azoknak ellenvetései is leginkább, sőt majdnem egyedül egyes részletekre vonatkoztak: nem tartom szükségesnek, hogy a felirat mellett általános szempontból sző emeljek.

„A felhozott ellenvetéseknek legnagyobb része a felirati javaslatnak azon pontjaira vonatkozik, melyekre nézve már külön módosítványok is jelentettek be a háznak. E módosítások tárgyalásánál fogom igénytelen nézeteimet eimondani több oly tárgyak felett is, melyek szorosan véve a részletes tárgyaláshoz tartoztak volna ugyan, de az eddigi általános tárgyalás alkalmával mondattak el.

„Több képviselőnek előadásában megemlítették a közös ügyek is. Ez ügyeket nem csak említette, hanem kissé terjedtebben s némileg részletesen is körvonalozta t. barátom, Bartal György. Körvonalozása nagyon sokban eltér az octoberi diploma körvonalozásától, s nézeteimhez mindenesetre közelebb áll, mint az octoberi diplomához. De csak a bővebb kifejtés, részletes megvitatás fogja megmutatni, meddig s mennyiben találkoznak e tárgy fölötti nézeteink. E megvitatás pedig a jelen felirat körén kívül fekszik, s akkor történhetik majd meg, mikor a felirat szavai szerint is ezen közös viszonyok tárgyalása leend napirenden.

„Jelenleg tehát az általános tárgyalás folytában csak kettőt kívánok kijelenteni. Egyik az: hogy a jelen felirat egész terjedelmében legbensőbb meggyőződésemet fejezi ki s e meggyőződést az eddig felhozott ellenokok sem ingatták meg. Tudom én, hogy a politikai téren léteznek pártok, sőt azok gyakran szükségesek is. Tudom én, hogy nagyfontosságu kérdéseknél, midőn a pártok a kérdés lényegére nézve egyetértenek: részletekre, módra és alakra nézve viszonyos engedékenységgel s mintegy compromissumképen történik néha a megállapodás, s nem is hozom kétségbe, hogy vannak esetek, melyekben ezen eljárás hasznos, sőt talán szükséges is. De a jelen választófeliratra nézve, mint valóságos tényt kell megemlítenem: hogy a mi abban foglaltatik, engem illetőleg nem ily módon jött létre, hanem annak egész tartalma, s minden eszméi saját meggyőződéssel teljesen egyeznek.

„A másik, a mit ki kell jelentenem, azon meggyőződésem: hogy a mely kormányférfi képes s választófeliratot úgy tekinteni, mint a kiegyenlítésnek valóságos akadályát, az vagy a kiegyenlítést nem akarja komolyan, — vagy olyan kiegyenlítést akar, minőt nekünk akarni nem lehet, nem szabad.

„Ismétlem, mit fentebb mondtam, hogy ezen általános tárgyalásnál a felirat mellett többet szőlni nem érzem magamat hivatva, s ha a t. ház majd a részletes tárgyalást elrendelendi: — abban el fogom mondani az előforduló módosítványok megvitatásánál igénytelen nézeteimet.”

E beszédet a ház közhelyesséssel fogadta.

Az elnök erre felállásra szólította fel azokat, kik a felirati javaslatot általánosságban pártolják. Nehányan tilve maradtak; de midőn az elnök azokat szólította fel a felállásra, kik a javaslatot általánosságban sem fogadják el, akkor senki sem kelt fel s így az elnök akképp mondta ki a határozatot, hogy az egész ház elfogadta a felirati javaslatot általánosságban.

A részletes vita megkezdése előtt az elnök bemutatja Bartal Györgynek a javaslat 31. és 32. szakaszára vonatkozó módosítványait, melyek következőképp hangzanak:

31. Előadtuk mi Felségednek már 1861-diki második alázatos feliratunkban is, hogy vannak az 1848. törvénynek rendeletei között egyes pontok, melyeket a nép jogának sértetlen fenntartása mellett, mi magunk is o hajunk észszerűbben átalakítani és határozottabban kifejezteni. Hódoló tisztelettel és benső megnyugvással vettük Felségednek beismerését, hogy a mondott törvények alaki törvényessége kifogás alá nem eshetik, és készeknek nyilatkozunk arra, hogy e törvények ama határozmányait, melyeket Felséged fejedelmi jogaiha titko-

zöknek vél, vagy a melyek az ország kormányzatának alapját alkotják a nélkül, hogy azt a birodalom létének feltételei és az ország ösi intézményein alapuló belső szervezettel összehangzásba helyezték volna, — gondosan átvizsgálai és ama módosításokat, melyeket az általunk is méltányolt fennebbi szempontokból szükségeseknek és alkotmányunk alapelveivel összehangzásban levőknek elismerünk, annak idejében Felséged elé fogjuk terjeszteni. A megállapodások azonban, melyekhez ilyen módon kölcsönösen jutunk, csak javaslatok maradtak mindaddig, míg azokat a koronás király szentesítése törvény erejére emeli.

A 32. szakaszhoz: Buzgó ohajtása a magyar nemzetnek, hogy Sz. István koronáját mielőbb örökös királyának fejére tehesse, s a mit 17 év folytán súlyos események gátoltak, az végre teljesedése mehesse. A koronázás nem csupán ünnepléses szertartás honunkban, hanem szükséges kiegészítése az alkotmányunk, legszebb, legszelidebb és mégis legerősebb kapocs, mely a nemzetet királyához köti. Reményeink addig bármily kecseskedtek legyenek is, bizonytalan remények, melyeket egyedül a koronázott király valósíthat. — Politikai életünk jelenleg még kétes, ingató, és annak ingatóságát csak is a reményünk teljesülésének feltevésé, és ama biztos kilátás szüntetheti meg, hogy Felséged alkotmányunk teljes visszahelyezésével bennünket véglegesen megnyugtani nem késsend, a mit viszont munkálkodásaink folyamából annak tetteles bizonyítékait merítendő, hogy birodalmának hatalmi állása, fejedelmi jogainak épsége, és a társ-országok méltányos igényei oly tekintetek, melyeket mi az 1848-ki törvények átvizsgálásánál önmagunk érdekében ép oly kevésbé fogunk szem előtt tévesztetni, mint azokat, melyek megtartását a pragmatica sanctionban biztosított és Felséged által is kiemelt közbizsági és belkormányzati önállóságunk megővése legszorosabb kötelességeink közé soroz.

László Imre közpészolnokmegyei képviselő a 8-ik szakaszra vonatkozó módosítványt nyújt be. A módosítványt idézőjellel közli a következő:

hogy a megállapított trónöröklés rendje szerint egy közös uralkodó alatt álló a „personalio alapján” feloszthatatlanul és elválatlanul együtt bírtoklandó országok és tartományok stb. Csanádi Sándor a 46-ik kikezdésben ezen szót után „helyreállított” a következőket kívánja tételni: „ezek által lehetővé válnék az is, hogy anyagi érdekeinkről Felségeddel egyetértőleg önmagunk gondoskodván, a bázis polgárait már elviselhetlenül vált adózási terhek kellő mértékre szállíttassanak le, és az erőszakos adóbehajtás, valamint néptünk legjobb erejének a szükség határain túlfeszített ujjongozás általi felemésztése végre megszüntetessék.”

Bezerédj László ajánlja, hogy mielőbb nyújtassanak be a módosítványok.

Az elnök erre kijelenti, hogy következő a szakaszonkénti tárgyalás.

Bónis Sámuel indítványozza, hogy a módosítványok még ma adassanak be a nyomasszónak ki.

A ház egyrésze e közben sürgette a részletes tárgyalásnak holnapra halasztását. De Ghyey Kálmán indítványára az elnök a részletes tárgyalást megkezdettnek nyilvánítja.

E közben több módosítvány jelentett be.

Böszörményi László a 14-ik szakaszt következőleg kívánja módosítani:

„Elismerjük mi, hogy léteznek oly viszonyok, melyek Magyarországot a Felséged uralkodása alatt álló többi országokkal közösen érdeklik, melyek iránt, mint 1861-ki második feliratunkban kifejtettük, az 1848-ki III. törv. cz. 13. szakasza intézkedik, s ilyeket kellene oda leszi irányozni, hogy e viszonyok megállapítására és mikénti kezelésére nézve, oly határozatok jöjjenek létre, melyek al-

kormányos önállóságunk és törvényes függetlenségünk veszélye nélkül a célunkat megvalósítsák.”

A 14-ik szakasz befejező mondata: „Ugyanazért haladék nélkül hozzá is fogunk egy tárgyra vonatkozó javaslatunk kidolgozásához.” Böszörményi módosítványa értelmében végkép elmaradna.

Kerkapoly Károly a 45-ik kikezdésben a „hatalmával” szót helyett „hatalommal” szót kívánna használni.

Végül megkezdett a részletes tárgyalás a gr. Rhéday László jegyző felolvassa az első pontot.

Ónassy Mátyás a „Tanusítják e szavak is Felséged alkotmányos hajlamát” kifejezésből, az „is” elhagyatását kívánja.

A ház megmarad az eredeti szerkezet mellett. Erre megjegyzés nélkül elfogadtattak; a 2-ik, 3-ik, 4-ik, 5-ik, 6-ik és 7-ik pont.

A nyolcadik pontnál lett felolvasva László Imrének fennebb említett módosítványa.

A ház erre felkiáltással megmaradt az eredeti szerkezet mellett.

Megjegyzés nélkül fogadtattak ezután: a 9-ik, 10-ik, 11-ik, 12-ik és 13-ik pont.

A 14. pontnál felolvasott Böszörményi László fennebbi módosítványa.

Böszörményi László módosítványának védelmére idéz az 1861-ki második felirattól. A 14. pont végmondatát illetőleg aggodalma van. Többen ez alatt az előleges revíziót akarták érteni.

Tisza Kálmán azt hiszi, hogy a 14. pontban az eredeti szerkezet szerint sokkal több alkotmányos biztosíték van, mint a hogy a módosítvánnyal lenne. Böszörményi aggodalmát nem osztja, s a szerkezetre szavaz.

A ház felkiáltással megmaradt a 14-ik pont eredeti szerkezet mellett.

Az elnök erre az ülést d. u. 2 ór. befejezte.

A képviselőház ülése

Február. 22.

Ülés kezdete 1/2 11-re.

Elnök: Szentkirályi Károly.

Hitelesítés a múlt ülés jegyzőkönyvének.

Majd bemutatja az elnök a megérkezett első erdélyi követek begbízó leveleit, névszerint: b. Kemény Gáborét, és Dániel Károlyét. A begbízó levelek a kilences igazoló osztálynak adtak által. Bemutattatik hasonlólag Sebestyén Gábor begbízása is.

Napi rendre ki van tüve a válasz felirati javaslat egyes pontjainak részletes tárgyalása, s különösen a Bartal és gr. Apponyi által benyújtott módosítvány 31 és 32-ik pontjának tárgyalása.

Gr. Széchenyi Imre. Bartal képviselő urnak a 31 és 32-ik pontra tett módosítványát egész terjedelmében pártolja, mintán ezt látja a kiegyezkedéshez kellő tónak.

Jókai Mór: ellenben pártolja a felirati javaslatnak 31 és 32-ik pontjait, mivel nemcsak a jogosultság, de a szükségesség teoriája is követeli a felirati javaslat e két pontjának megtartását.

Főlemlíti, hogy a német volt az, ama német, melynek nincs hazája, csak büreauija, mely kezébe ragadta az ipar, kereskedem és közlekedés minden eszközeit, nemzetünk rovására, kinek csak a földművelést hagyta meg kezei között. Világos színekkel eszteli a nagy földbirtokosok viszonyait; a közép földbirtokos osztály viszonyairól felvilágosítást nyújt annak a váltó törvényszékek, a kisebb birtokosok viszonyainak illusztrálására pedig legyen elég a három évi permanens inség.

A kereskedés kizárólag német, mert a pénz is az, s az alatt, hogy a pénz német, azt érti; mert magyar kereskedő nincs.

Beszéde folytán kiemeli, hogy mik azon okok, miért a jogfolytonosságot épen megtartani kívánja. Örömet fejezi ki a fölött viszont, hogy Bartal országos képviselő ur is elismeri, miszerint önvé-

delmi tusák voltak az 1848 — 49-iki véres események, s részletezi, miszerint ezen eseményeknek nem a magyar hadügyminiszterium volt oka. Kimutatja statisztikai adatok alapján azt, hogy a katonai tiszti létszámban sz. István koronájának népei közül csak 1/3-ad magyar, pedig ki vonná kétségbe honfiaink vitézségét. 17 éve már, hogy az ifjabb nevéndék kéri a hazától: „Anyám adj tért működésünkhöz!”... de ez nem történik, miután idegennek engedjük által a helyet. Kimutatja a 48-iki törvények célzatoságát, s azt mondja, ha e törvények nem volnának, azokat ez égető szükségek között kellene hozni. Bebizonyítja, hogy a hitel meg van szilve, s az államhitelet visszaállítása első feltétele az államnak. A képviselő-ház eljenzésekkkel és helyeslésekkel fogadta beszédjét.

Gr. Apponyi: Előre bocsátja, hogy obiectiv lesz előadásában s nem subiectiv, mivel ez utóbbi eljárás veszélyes is lehet.

Ezután Deák Ferencz nagy hazánkiára jött a szólás sora. Midőn ezt a ház megtudta, hangos éljenekbe tört, s megszólását mély csend követte.

Deák Ferencz: kifejté a jogfolytonosságáról nézetét, s azt mondja: hogy jogfolytonosság nélkül nincs alkotmány, s a jogfolytonosság megtagadása, megtámadása a folytonos jognak. Kifejté azt, hogy minden mozgalmas időnek meg van saját jelszava, van ilyen országgyűlésünknek is, s ez: az „opportunitás.” Mind az octoberi diploma, mind a februári legfelsőbb nyilatkozás az opportunitás szüleménye.

Beszéde folytán kiemeli azt is, hogy ha talán őseink az oportunitás elvét követették volna, meglehet hogy gazdagabbak lettek volna, de nem boldogabbak.

A felelős miniszteriumról szólva, azt mondja, hogy az villámhárítója a forradalomnak; s én azt hiszem legalább, hogy a villámhárító megrozdásodik, nem hárítja el a villámot: de ha megújítjuk, nem hiszem, hogy ne lehessen használni. Ha a felelős miniszteriumról s miben létező előbb értekezünk volna, akkor azt tartom, meg lettünk volna kimélve a vitakozások keserűbb részétől.... A kiegyenlítéshez bizalom kell; bizalom fölfelé, bizalom egymásközt. A törvényesség teréről lépett az a rész, mely az oportunitást sürgette. Azok utja pedig, kik az oportunitás mellett harcolnak a kiegyenlítés szempontjából, meglehet: rövidebb, a miénk hosszabb s talán költségesebb. Legnagyobb örööm az volna, ha ő Felsége a provisoriumot megszüntette volna, s ha ő Felsége ki három provisoriumon ment keresztül, megutna: annál jobban untuk meg mi.

Részleteszi, hogy miért nem vette be a válasz felirati javaslatba a „nagyhatalmi állást.”

Végzetül: Azt mondják, hogy ő Felsége eszközket fog használni a kiegyenlítéshez, s én hiszem, hogy csak becsületes eszközöket fog használni; s most van egy is közülünk olyan, ki egy pillantnyi enyhért, az egész nemzet jövőjét feláldozza. Ezek után én a tett módosítványt nem fogadhatom el. Beszédjét legnagyobb lelkesítéssel fogadta a ház, s beszédje minden pontját hangos éljenekkel kísérte. E nagy fontosságú beszédét egész terjedelmében adandjuk.

Deák után Hedry szólalt fel, azonban a zaj tetőpontra hágva, a beszédéből nem sokat lehetett érteni, így nem sokára a gyűlés feloszlott.

23-án szintén a trónbeszédre adandó válasz felirati javaslat fog tárgyalatni.

Követválasztási mozgalmak.

— Kolozsvár város képviselőjéről gr. Mikó Imre és Nagy Elek választattak meg. Az eredményt egész városunk lelkesedéssel üdvözlé.

— Tegnap vett távsürgönyünk szerint Maros-Vásárhely város általános szavazattöbbséggel választá meg újból képviselővé Dózsa Eleket és Dózsa Dánielt.

Különfélek.

— Nemes Alsó-Fehérmegye mindkét választókerületében, u. m. Nagy-Enyeden és Vingárdon a követválasztás f. 1866. mártius 5. 6. és 7-dik napjaira tüzetett ki. N-Enyeden, febr. 22. 1866.

Pogány György, főispán.
— (Necrolog.) Jó Eszter a maga, édes anyja Jó Dénézsé, szül. Orbok Eszter, leánya Lotti — férje Farnos Elek és gyermekei; egy a testvérek nevében fájó szívvel jelenti, hogy szeretett férje, illetőleg vő, atya, nagyatyja, testvér kislomjai Gyergyai László, főkörmányszéki számtiszt, életének 62-ik, boldog házasságuk 30-ik évében, hosszasan tartott szenvedés után, gége-sorvadásban, f. hó 14-én egy jobb életre szenderült.

— A „Presse” azon hírt közli, hogy legközelebb ismét epochát képező határozatokat várhatni, s hogy a népekhez intézett manifestum fog megjelenni, melyben alkotmányos kormányzati rendszer lesz ígérve. A „Presse” ohajtja, hogy ezen nyilatkozvány a „Reichseinheit” eszméjére legyen alapítva, ha — ugymond — azt akarják, hogy az új alap tartóssággal bírjon.

— A pesti lapok írják f. hó 22-ről. A Budán ő Felsége elnöklete alatt megtartandó minisztériumalkotmányban való részvételre gr. Mensdorff is Bécsből ténnapelőtt Budára érkezett. Mint a „Vaterland” írja, e tanácskozmányra gr. Goluchowski egykori miniszter is meg lenne hívva, mit annak előzetlül tekintenek, hogy ismét belép a minisztériumba. Azon esetre, hogy ezen állítások és gyanítások némi alappal bírnának, megemlítendőnek tartjuk, hogy a „Czas” melyet a lengyel magnások közönyének tartanak, a magyar választfelirati vita tárgyalása alkalmával határozottan a föderalizmus mellett nyilatkozik.

— Az „Ost Deutsche Post” írja f. hó 21-ről: Daczára a hivatalos és felhivatalos lapok cáfolatainak, tény, hogy minisztercrisis forog fenn, melynek kimenete a budai várban ma tartandó tanácskozmányban fog eldőntetni. Először is gr. Belcredi-ről van szó, ki a magyar miniszterium engedélyezését illetőleg nem ért egyet minisztériumával s ellenkezésével azzal indokolja, hogy a szeptemberi minisztérium alakításánál ez nem hozott szóba. Senyei főtárnokmester igaz, mindenkor hajlandóbbnak mutatkozott ez eszme elfogadására, Majláth cancellár ellenben éppen nem. Ezen ügynek ma vagy holnap Budán kell eldőntenie, s már különböző egyének neveit említi, kik esetlegesen Belcredi gr. helyére lépnek.

— Ő Felsége e f. hó 22-kén fogadta Horvátország küldötteit, kik a feliratot nyújtották át. Ő Felsége az ez alkalommal hozzá intézett beszédre a következő legmagasabb választ adá:

Az ohajtásokat és kérelmeket, melyeket háromgyakiráltságom képviselői a felirabban kimond, leggondosabban figyelemre fogom méltatni.

Szándékaim ismeri az ország, mely oly közel áll atyai szívemhez; azok teljesültt a nemzet szabad megegyezésétől várom, melytől a hit nemzet bazafias buzgalmában s szenvedélytelen nyugodt megfontolás mellett nem fog vonakodni.

Minden kérdést, mely az ország érdekeit illeti, e jelen pillanatban messze túlszányal azou nagy fontosságú és elutasíthatlan követelés, hogy a Szt. István koronája alatt egyesített országok törvényben gyökerező kölcsönös viszonyait rendezzenek, s az öszbirodalommal való benső, szétválaszthatlan összeköttetésük a kor kívánalmainak megfelelőleg biztosítsák.

Ugyanazért élnék ohajomat fejezem ki, hogy a magyar királtságom képviselőitvel egyetértésre vezető, előkészítő lépések a horvát országgyűlés részéről haladék nélkül megtéssenek.

Biztosítsák önök az országgyűlést királyi kegyelméről.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

HIVATALOS.

(44)

21/2

(4—4)

Licitations-Kundmachung.

Die hiesige k. k. Genie-Direction bringt zur allgemeinen Kenntniss, dass Montag den 5. März 1866 eine Offert-Verhandlung über Kalk, Bauholz und Holzschnitwaarenlieferung auf die Zeit vom 1. November 1865 bis Ende December 1865 in der diesseitigen Bauverwaltungs-Kanzlei um 9 Uhr Vormittags abgehalten werden wird.

Alle zur obigen Offert-Verhandlung Concurrirende haben sich mit ortsobrigkeitlichen Zeugnissen über ihre Zulässigkeit zu versehen. — Ausnahme von dieser Zeugnisbeibringung findet nur bei jenen statt, welche der k. k. Genie-Direction schon durch frühere Kontraktabschlüsse bekannt sind.

Der zu liefernde Kalk kann aus welchem immer für Steibrüchen sein, nur muss die Qualität den gestellten Anforderungen vollkommen entsprechen.

Die den Offerten zuzulegenden Erfüllungs-Cautionen sind:

Für die Kalklieferung	200 fl. ö. W.
Für die Bauholzlieferung	200 „ „ „
Für die Holzschnitwaarenlieferung	200 „ „ „

Diese mit 50 kr. Stempel versehenen Offerte müssen den Kontraktbedingnissen, welchen sich der Offerrent zu unterwerfen hat, genau entsprechen, und ist durchaus keine Abweichung zulässig, auch müssen alle Anbothe mit Ziffern und Buchstaben in österr. Währ. genau ausgedrückt sein, und die Erfüllungs-Cautien beiliegen. Endlich ist der Wohnort und Charakter des Offerrenten mit dessen eigenhändiger Unterschrift genau anzugeben. Offerte, welche nicht genau hiernach verfasst sind, so wie in telegrafischer Form einlangende, bleiben unberücksichtigt.

Nach geschlossener Verhandlung wird kein Anboth mehr angenommen. Alle näheren Bedingnisse können zu den gewöhnlichen Amtsstunden in der hiesigen k. k. Bauverwaltungs-Kanzlei eingesehen werden.

Karlsburg, am 18. Jänner 1866.

(52)

Licitations-Kundmachung.

Die hiesige k. k. Genie-Direction bringt zur allgemeinen Kenntniss, dass im Monate März. l. J. an den weiters angesetzten Tagen mündliche Licitationen über Maurer, Steinmetz und Zimmermannsarbeit auf die Zeit vom 1. November 1865 bis Ende December 1865 in der hierortigen Bauverwaltungs-Kanzlei um 9 Uhr Vormittags abgehalten werden u. z.

Montag den 19. März 1866 Maurer- und Steinmetzarbeit

Dienstag den 20. März 1866 Zimmermannsarbeit

Alle zu obigen Licitationen Concurrirende haben sich mit ortsobrigkeitlichen Zeugnissen über ihre Zulässigkeit zu versehen. Ausnahme von dieser Zeugnisbeibringung findet nur bei jenen statt, welche der k. k. Genie-Direction schon durch frühere Kontraktabschlüsse bekannt sind.

Die zu erlegenden Vadien resp. Erfüllungs-Cautionen sind:

Für die Maurerarbeit	Vadium Cautien
„ „ Steinmetzarbeit	80 fl. 160 fl.
„ „ Zimmermannsarbeit	40 „ 80 „
„ „ „	60 „ 120 „

Es werden auch schriftliche Offerte angenommen, jedoch müssen selbe noch vor Beginn der mündlichen Licitations-einlangen. — Diese mit 50 kr. Stempel versehenen Offerte müssen den Kontraktbedingnissen, welchen sich der Offerrent zu unterwerfen hat, genau entsprechen, und ist durchaus keine Abweichung zulässig, auch müssen alle Anbothe mit Ziffern und Buchstaben in österr. Währ. genau ausgedrückt sein, und die Erfüllungs-Cautien beiliegen, endlich ist der Wohnort und Charakter des Offerrenten mit dessen eigenhändiger Unterschrift, genau anzugeben. Offerte, welche nicht genau hiernach verfasst sind, oder welche um ein oder mehrere Perzente, auf die noch unbekannten Bestothe der mündlichen Licitations besser biethen, so wie in telegrafischer Form einlangende Offerte bleiben unberücksichtigt.

Nach abgeschlossener Licitations wird kein Anboth mehr angenommen. Alle näheren Bedingnisse können zu den gewöhnlichen Amtsstunden in der hiesigen k. k. Bauverwaltungs-Kanzlei eingesehen werden.

Karlsburg, am 18. Jänner 1866.

3—3

(86)

(1—1)

Eppen most jelent meg **FILTSCH S.** könyvárusnál Szebenben, s általa minden könyvkereskedésben kapható:

„Die providentielle-europäische Mission des österreichischen Gesamtstaates.

Ein Beitrag zur Lösung der ungarischen-österreichischen Verfassungsfrage von Guido von Baussnern.“

Ara 50 kr. ö. é.

(82)

(1—3)

ELADÓ TELKES MAJOR.

Özvegy b. Apor Györgyné szül. gr. Haller Theresia örökök Kolozsvárt a **hidelti tizedben 295. szám** alatti telkes háza, a mellette lévő kerttel együtt örök áron eladó. Értekezhetni Tompa Károly ügyvéddel Kolozsvárt sétaterutca 3. szám.

(85)

(1—3)

Alólt a húsvéti sz. ünnepek után tanítás, vagy teljes nevelés végett leányokat felfogad. A közönséges szakmákon kívül a **német és francia nyelvket, rajzot, úgy szintén női munkákat** jutányos ártat tanít.

GRAF ANNA, tanítóné.

Szappanyutca 372. sz.